

**PERUSTUSLAKIVALIOKUNNAN
LAUSUNTO 32/2014 vp**

**Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi lapsilisä-
lain 7 §:n muuttamisesta**

Sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 30 päivänä syyskuuta 2014 lähettäessään hallituksen esityksen eduskunnalle laiksi lapsilisälain 7 §:n muuttamisesta (HE 165/2014 vp) valmistelevalle käsittelyksi sosiaali- ja terveysvaliokuntaan samalla määrännyt, että perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto sosiaali- ja terveysvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitussihteeri Liisa Holopainen, sosiaali- ja terveysministeriö
- professori Veli-Pekka Viljanen.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- professori Mikael Hidén
- professori Raija Huhtanen.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi lapsilisän rahamäärää koskevaa lapsilisälain 7 §:ää.

Esitys liittyy valtion vuoden 2015 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2015.

Esityksen säätämisympäristöissä ehdotettua lapsilisän määrän alentamista arvioi-

taan perustuslain 19 §:n 3 momentin kannalta. Hallitus katsoo, että esitys ei ole merkittävässä ristiriidassa perusoikeuksien heikennyskiellon tai perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten kanssa. Hallitus pitää kuitenkin perusteltuna saattaa esitys perustuslakivaliokunnan arvioitavaksi.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Esityksessä ehdotetaan lapsilisän määrää muutettavaksi siten, että kaikkia lapsilisän tasoja alennetaan 8,1 prosenttia. Alentaminen ei kuitenkaan koske lapsilisän yksinhuoltajakorotus-

ta. Esityksen tavoitteena on aikaansaada valtiontalouden menosäästöjä.

Hallituksen esityksen perusteluissa (s. 5) on esitetty prosenttimääräisiä arvioita esityksen vaikutuksista lapsiköyhyyden lisääntymiseen

sekä perheiden käytettävissä oleviin tuloihin. Kielteiset vaikutukset ovat perustelujen mukaan suurimpia yksinhuoltajaperheissä ja monilapsisissa perheissä.

Ehdotus on merkityksellinen perustuslain 19 §:n kannalta. Sen 3 momentin mukaan julkisen vallan on tuettava perheen ja muiden lapsen huolenpidosta vastaavien mahdollisuuksia turvata lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu. Perusoikeusuudistuksen esitöiden mukaan säännöksen tarkoitusta toteuttavista tukijärjestelmistä voidaan esimerkkeinä mainita lasten päivähoitojärjestelmä, lastensuojelulain mukainen toiminta sekä lapsiperheiden tukeminen esimerkiksi lapsilisien ja verotuksellisten toimenpiteiden kautta (HE 309/1993 vp, s. 71—72). Lapsilisä on siten yksi säännöksessä tarkoitetuista tukimuodoista.

Perustuslakivaliokunta on tällä vaalikaudella lapsilisän indeksijäädystä merkinnyttä sääntelyä arvioidessaan katsonut, että perustuslain 19 §:n 3 momentti on voimassa olevasta sosiaalilainsäädännöstä sinänsä riippumaton eikä siten kiinnity suoraan tiettyihin olemassa oleviin etuusjärjestelyihin. Sen sijaan julkisen vallan velvollisuutta tukea perheen mahdollisuutta turvata lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu on tarkasteltava kokonaisuutena. Valiokunta on todennut, että säännöksen vaatimuksia eivät vastaisi sellaiset lainsäädännölliset muutokset, jotka merkitsisivät olennaista heikennystä esimerkiksi perheiden aineelliseen tukemiseen. Siten esimerkiksi lapsilisäjärjestelmän merkittävä heikentäminen ilman muita kompensoivia toimenpiteitä olisi perustuslain 19 §:n 3 momentin kannalta ongelmallista (PeVL 25/2012 vp, s. 2/II).

Perustuslakivaliokunta on toisaalta mainitussa lausunnossaan pitänyt perustuslain 19 §:n 3 momentissa julkiselle vallalle asetetun tukemisvelvoitteen luonteen mukaisena sitä, että tukimuotoja suunnataan ja kehitetään yhteiskunnan taloudellisten voimavarojen mukaisesti. Etuuksien tasoa mitoitettaessa on johdonmukaista ottaa huomioon kulloinenkin kansantalouden ja julkisen talouden tila. Valiokunta on siten pitänyt valtiontalouden säästötavoitetta talou-

dellisen laskusuhdanteen aikana hyväksyttävänä perusteena puuttua jossain määrin esimerkiksi lapsilisien tasoon. Tässäkin yhteydessä on kuitenkin otettava huomioon, että sääntely ei saa kokonaisuutena arvioiden vaarantaa perustuslaissa asetettua tukemisvelvoitetta (PeVL 25/2012 vp, s. 2—3).

Perustuslakivaliokunta toteaa, että nyt ehdotettu lapsilisän alentaminen on vaikutuksiltaan hyvin samansuuruinen kuin aiemmin tällä vaalikaudella toteutettu lapsilisän indeksikorotuksista luopuminen, jonka valiokunta ei kokonaisuutena arvioiden katsonut heikentäneen lapsiperheiden asemaa sillä tavoin, että se olisi muodostunut ongelmalliseksi perustuslain 19 §:n 3 momentin kannalta. Nyt ehdotetun lapsilisän alentamisen osalta on kuitenkin otettava huomioon myös se yhteisvaikutus, joka näillä melko lyhyen ajanjakson kuluessa toteutetuilla ja toteutettavilla leikkauksilla on perheiden mahdollisuuksiin turvata lapsen hyvinvointi. Valiokunnan arvion mukaan tämä yhteisvaikutuskaan ei kuitenkaan vielä muodostu perustuslain 19 §:n 3 momentin kannalta ongelmalliseksi.

Edellä todettuun arvioon vaikuttaa se, että Suomen talouden tila on olennaisesti heikentynyt. Valiokunta kuitenkin huomauttaa, että niin sanotut perustuslailliset toimeksiannot ovat merkityksellisiä erityisesti lainsäätäjän toiminnassa ja ne on otettava huomioon myös budjettivaltaa käytettäessä (ks. PeVM 25/1994 vp, s. 3/II ja s. 6). Tähän tulisi kiinnittää huomiota valtiontalouden säästöjä kohdennettaessa.

Lisäksi valiokunta pitää välttämättömänä, että tämänkaltaisen lainsäädännön yhteydessä perusteluissa tuodaan yleisen tason mittareiden lisäksi selkeästi esille leikkausten tosiasialliset vaikutukset erilaisten perheiden ja kotitalouksien asemaan.

Lausunto

Lausuntonaan perustuslakivaliokunta esittää,

että lakiehdotus voidaan käsitellä tavalisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Helsingissä 23 päivänä lokakuuta 2014

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Johannes Koskinen /sd	Anna Kontula /vas
vpj.	Anu Urpalainen /kok	Elina Lepomäki /kok
jäs.	Tuija Brax /vihr	Markus Lohi /kesk
	Eeva-Johanna Eloranta /sd	Elisabeth Nauclér /r
	Ilkka Kantola /sd	Vesa-Matti Saarakkala /ps
	Pia Kauma /kok	Harry Wallin /sd.
	Kimmo Kivelä /ps	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Petri Helander.